

VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

Metų sukaktys

Sukanka 30 metų, kai 1990 m. lapkričio 1 d. Kaune mirė Stanislovas Gruodis (gimė 1896 m. vasario 12 d. Bagužiškių kaime, Pabaisko parapijoje, Ukmergės apskrityje), kunigas, teologijos daktaras. Lietuvos steigiamojo Seimo (1920–1922 m.) narys. Ukmergės „Saulės“ gimnazijos mokytojas. Parašė keletą knygų.

Sukanka 140 metų, kai 1880 m. lapkričio 1 d. Kazanėje mirė Antanas Juška (gimė 1819 m. birželio 16 d. Daujotų dvare, Čekiškės valsčiuje, Kauno apskrityje), kunigas, tautosakininkas, leksikografas. Kalbinę medžiagą – patarles ir posakius – pradėjo rinkti dirbdamas mokyklos kapelionu Ukmergėje.

Sukanka 180 metų, kai 1840 m. lapkričio 2 d. Varšuvoje mirė Juozapas Dominykas Kosakovskis (gimė 1771 m. rugpjūčio 16 d. Vaitkuškyje), Abiejų Tautų Respublikos politinis ir karinis veikėjas, pulkininkas iš Kosakovskių giminės. Dirbo Ukmergės teismo raštininku. Buvo išrinktas Ukmergės kariniu ir civiliniu administratoriumi. 1831 m. sukilimo dalyvis ir vienas iš Ukmergės krašto sukilėlių vadovų.

Sukanka 50 metų, kai 1970 m. lapkričio 18 d. Ukmergėje gimė Rimvydas Civilka, gydytojas, Ukmergės rajono savivaldybės politinis bei visuomenės veikėjas.

Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos inf.

Įkūrė pirmąją Ukmergėje fotografijos studiją

Ukmergės kraštotyros muziejuje prieš dvejus metus eksponuota paroda, kurioje pristatytos pirmosios Ukmergėje fotografijos studijos įkūrėjo darytos nuotraukos.

Per pirmuosius XX a. dešimtmečius fotografija tapo viena iš pagrindinių vizualinės žiniasklaidos sričių. Profesionalių fotografų daromi fotoportretai greitai įgijo populiarumą visuomenėje. Tai paskatino komercinės fotografijos verslo plėtrą visame pasaulyje.

Nepriklausoma Lietuva nebuvo išimtis. Nuo sostinės Kauno iki tolimiausių šalies kampelių besikuriančios fotostudijos tapo socialinio ir komercinio gyvenimo dalimi. Dauguma fotografų ir fotostudijų savininkų buvo litvakai – Lietuvos žydai, greitai pasinaudoję fotostu-

dijų viešąja paklausa.

Apie 1918 m. Ukmergėje duris atvėrė fotografijos studija „Bajer ir Levi“. Jos savininkai buvo Mauša Levi (1886–1941) ir Šimon Bajer (1893–1942).

Jaunas ir ambicingas verslininkas Š. Bajer jau buvo žinomas kaip pirmosios fotostudijos „Š. Bajer“ Kaune savininkas.

1918 m. Laisvės al. 57 jis atidarė fotografijos studiją ir išsiskyrė iš kitų tuomečių Kauno fotografijos kūrėjų.

Iškart po Pirmojo pasaulinio karo Kaune dirbo vos keli fotografai, o ilgiau išsilaikyti šioje srityje

buvo sudėtinga.

Š. Bajer buvo ne tik fotografas, bet ir fotokorespondentas, vienas to meto Lietuvos fotografų bendros veiklos iniciatorių ir organizatorių. Meistriškai kurdamas įvairaus žanro fotografijas jis greitai užsitarnavo kauniečių simpatijas ir tapo vienu populiariausių fotografų laikinojoje sostinėje.

Š. Bajer įkūrė Lietuvos komercinių fotografijų asociaciją ir tapo pirmuoju jos prezidentu.

Jo verslo partneris M. Levi kaupė patirtį fotografijos srityje dirbdamas „Photo Studio“ Niujorke.

Apie 1923 m. M. Levi tapo vienuolika Ukmergėje įkurtos studijos „Bajer ir Levi“ savininku ir pakeitė pavadinimą į „M. Levi“. Fotostudijos specializacija – šeimos portretų, vinječių, grupinių fotografijų gamyba, ji tapo viena žinomiausių Ukmergėje.

Per metus M. Levi ir Š. Bajer sukūrė ištisą Seimo narių, valstiečių, kariškių, dvasininkų, studentų, rašytojų, menininkų, paprastų piliečių, pastatų, miesto gyvenimo fotografijų galeriją. Jie paliko daug vaizdų, kurie leidžia pažvelgti į kasdienį gyvenimą prieškarinio nepriklausomoje Lietuvoje.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, Mauša Levi kartu su kitais Ukmergės žydais 1941 m. liepos mėn. buvo įkalintas Ukmergės kalėjime. Nužudytas 1941 m. rugpjūtį šalia Ukmergės esančiame Pivonijos šile.

Holokausto žudynių neišvengė ir fotografas bei kūrėjas Š. Bajer.

Ukmergės kraštotyros muziejuje prieš dvejus metus buvo eksponuota paroda, kurioje pristatytos pirmosios Ukmergės fotografijos studijos įkūrėjo darytos nuotraukos.

Projektą Ukmergės kraštotyros muziejus įgyvendino kartu su JAV gyvenančia Faina Borovsky. M. Levi yra jos senelis, o Š. Bajer – dėdė.

Vėliau senųjų fotografijos darbų paroda eksponuota ir kituose šalies miestuose.

Parengė Vilma Nemunaitienė

Krašto tradicijos gyvos mėgėjų meno kolektyvų veikloje

Talaluškų šventei kolektyvai paruošė specialias programas.

Valuose jau daug metų gražiai bendradarbiauja bendruomenė, mėgėjų teatras „Plaštaka“ ir folkloro grupė „Talalinė“. Kartu rengia pasirodymus bei talaluškų šventes, kurių metu populiarinamos šio krašto etnokultūros tradicijos bei gyva liaudiška kalba.

Skaistė VASILIAUSKAITĖ-DANČENKOVIENĖ

Tradicinė Talaluškų šventė „Kaip vadinsi, taip nepagadinsi“ šiomet

vyko spalio 17 dieną. Ją rengiant, susitelkė visa bendruomenė ir vietos kolektyvai.

Valų mėgėjų teatras „Plaštaka“, kūrybos stilistika artimas klotimo teatrui, susibūrė 2013 metais. Pirmasis vaidinimas – A. Kazakevičienės „Kaip velnias akmenį nešė“ – mėgėjų teatrų šventėje „Klėtelė“ pelnė tarmiškiausio spektaklio nominaciją.

Žiūrovų simpatijų sulaukė ir kiti vaidinimai: K. Čiplio-Vijūno „Bobutės susipyko“, muzika praturtinti vaidinimai „Senmergių godos“, „Nei šis, nei tas, bet gal kas ir supras...“.

Pradėję nuo lietuvių autorių sce-

nos kūrinių, paskutiniu laiku kolektyvo nariai patys kuria vaidinimus, kuriuose kūrybiškai pateikia nuotaikingas, kaimo buitį atspindinčias istorijas. Juose susipina Valų ir aplinkiniuose kaimuose gyvenusių ar dabar gyvenančių žmonių sukurtos talaluškos ir armonikierių vinguriuojamos liaudies melodijos.

Valų armonikieriai groja platų liaudies muzikos repertuarą ir yra dalyviai liaudiškos muzikos šventėse, varžytuvėse, kituose renginiuose. Polkomis, valsais, romansų melodijomis linksmina vietos, rajono, respublikos klausytojus.

Teatro kolektyvas „Plaštaka“ prisideda prie savo krašto tradicijų puoselėjimo ir mielai dalyvauja įvairiose šventėse.

Pasirinko dainuoti talaluškas

Ansamblis „Talalinė“ susikūrė 2015 metais. Jis ypatingas tuo, kad dainuoja talaluškas, dar vadinamas balabaikomomis, šposais (juokais), pasierzimimais. O tai yra vienas iš vėlyvesnių dainuojamosios tautosakos žanrų. Jame atsiskleidžia tikras liaudiškas šmaikštumas.

Dar kolektyvo repertuare yra humoristinės liaudies dainos, linksmos pamokančios istorijos, trumpi anekdotinių situacijų vaizdeliai.

Abiem kolektyvams vadovauja Ukmergės kultūros centro Žemaitkiemio skyriaus meno vadovė Alė Ališauskienė.

„Talalinė“ ir mėgėjų teatras „Plaštaka“ rengia bendras muzikines teatralizuotas programas, kurios linksmina vietos ir kitų rajonų gyventojus. Vienas tokių renginių – talaluškų šventė su vakaruškomis.

Daug humoro ir juoko

Šį rudenį Talaluškų šventė surengta jau penktą kartą. Į ją paprastai kviečiami dalyviai iš Ukmergės ir kitų rajonų. Šiomet, organizuojant renginį, bendradarbiauta su kolegomis iš Ukmergės kultūros centro.

Šventėje dalyvavo Marius ir Erika

Mikučioniai, Gailutė Vėbrienė ir Leokadija Miliukienė iš III Antakalnio skyriaus, Stasė Novikienė ir Ingrida Grauznienė iš Sližių, Kazimieras ir Daiva Šermukšniai iš Šventupės, Sigita Ališauskienė iš Žemių skyriaus, Valų kolektyvas „Talalinė“ ir laumės raganos, kurias įkūnijo Žemaitkiemio skyriaus atstovės.

Talaluškų šventė, pasak organizatorių, yra nuotaikingas kaimo muzikantų, humoristų, kraštiečių ir visų tų, kuriems nesvetimos liaudies tradicijos, susibėgimas. Joje daug liaudiško humoro ir juoko.

Šiuomečiai kolektyvai parengė būtent Talaluškų šventei tinkančias programas. Organizatoriai tuo labai džiaugiasi, nes kai kuriems net teko pakeisti stilistiką.

Bendradarbiavimas telkia

Valų bendruomenė taip pat prisideda prie bendrų švenčių rengimo. Bendruomenės nariai įsitraukia į organizacinius darbus, talkina ruošiantis.

Pasak bendruomenės pirmininkės Angelės Jokubynienės, šis bendradarbiavimas ne tik didina kūrybinį potencialą, bet ir duoda puikių rezultatų ir galėtų būti pavyzdys kitų vietovių žmonėms, kaip tarpusavyje gali sutarti ir siekti bendrų tikslų skirtingi kolektyvai, organizacijos.

